

INGEZONDEN.

Een weinig ruimte zij mij nog gegund voor eenige opmerkingen naar aanleiding der repliek van Prof. FOKKER op mijn ingezonden stuk.

De vraag van Prof. FOKKER, of er door de — door mij geciteerde proeven — bewezen is, „dat bij den mensch tuberculose door inademing ontstaat”? zou ik in tegenstelling met zijn antwoord: „In geen en deele” beantwoorden: „daardoor is bewezen, dat tuberculose door inademing kan ontstaan.”

De positieve resultaten van KOCH, WEICHELBAUM en misschien anderen bewijzen m. i. meer dan de negatieve resultaten der door Prof. FOKKER aangehaalde proeven. En zelfs het feit, dat van de oppassers van teringlijders in hospitalen slechts enkelen door tuberculose worden aangetast, kan niet als tegenbewijs gelden.

De luchtstofjes in een hospitaal, waar alle ejecta van teringlijders zorgvuldig opgezameld worden, waar reinheid eene der eerste vereischten is, waar de lucht voldoende geventileerd wordt, kunnen bovendien niet vergeleken worden met die in eene school, die — zooals bij ons te lande bijna algemeen gebruikelijk is — ééns, hoogstens 2 malen in de week gestoft wordt, die ééns of tweemaal in het jaar bij de groote schoonmaak met overvloedig water uitgespoeld wordt en waar de zorg voor ventilatie, ook waar deze mogelijk is, moet achterstaan bij de vrees voor kouvatzen.

Ik zie niet in, waarom ik „eene door verstuiwing van tuberkel-virus kunstmatig gevormden nevel niet zou mogen vergelijken met eene lucht, waarin door spontane verstuiwing eenige weinige tuberkel-bacillen aanwezig zijn”. Van gelijkstelling is immers geen sprake.

Prof. FOKKER drukt vooral op het gering aantal en grondt daarop zijnen twijfel. Er zouden, volgens hem, slechts enkelen in de alveoli kunnen doordringen. Of dit doordringen in de alveoli noodig is om zich te voeden, laat ik in het midden. Wij kennen de tuberculose der bronchiaal-klieren vooral bij kinderen. Maar ik wensch er op te wijzen, dat deze geheele redeneering speculatief is en in strijd met de waarneming, dat de tuberkel-bacillen in het longweefsel gevonden worden en daar ten koste van het longweefsel voortwoekeren. Ik zie niet voorbij, dat Prof. FOKKER ten sterkste betwijfelt, of ze daar wel door inhalatie zouden gekomen zijn en of ze daar niet langs den retrograden weg uit ziek weefsel zouden zijn ontstaan. Een enkel woord hierover wensch ik aan het slot te zeggen.

Evenzoo als de Schluckpneumonie de *relatieve*, niet de *absolute* schadelijkheid bewijst van de zelfs in zuivere lucht voorkomende stofjes, evenzoo bewijzen de proeven van WEICHELBAUM en KOCH de *relatieve*, niet de *absolute* schadelijkheid van de lucht, waarin tuberkelbacillen of sporen gesuspendeerd zijn. De schadelijkheid hangt af van het individu op wien de luchtstofjes of tuberkelbacillen inwerken. *Absolute* schadelijkheid kunnen wij, blijkens de ervaring, voor geene enkele infectie-stof aannemen. Wij erkennen daarin slechts een der factoren. De andere factor, het individu, moet ook in rekening gebracht worden. Duidelijk komt dit uit, waar b. v. een lijder aan bulbair-paralyse ten slotte aan Schluckpneumonie te gronde gaat, of waar bij de dierproef een dergelijke verhouding ontstaat.

Met den grooten trein der tegenwoordige geneeskundigen beschouw ik tuberculose longtering als eene infectie-ziekte, en den mensch als eene der voornaamste verspreiders dezer ziekte. Waar de scholen gesloten worden voor ieder in wiens huis eene acute infectie-ziekte voorkomt, dringt de konsekwentie om hetzelfde te vragen voor eene chronische infectie-ziekte, die bijna evenveel menschenlevens verwoest als alle acute infectie-ziekten te zamen.

Of de staat of de gemeente de ongelukkige lijdens zou moeten pensioneer is zeer zeker eene quaestie van uitvoering eener eventueele wet. Volgens mijne wijze van zien moet elke maatregel in 't algemeen belang genomen ook door 't algemeen betaald worden. Door hierover verder uit te weiden zou ik vreezen in de politiek te verzeilen.

Dat ik het voorloopig met Prof. FOKKER eens zou kunnen worden, betwijfel ik ten zeerste. Het standpunt, waarop wij staan, is te verschillend. Ik ben wat Prof. FOKKER noemt een rechtzinnig aanhanger van de leer, dat tuberculose eene infectie-ziekte is en dat microorganismen de dragers en bewerkers der infectie zijn. Zijne studiën over heterogenese, die ik met de grootste belangstelling gelezen heb, hebben mij nog niet overtuigd, dat deze leer eene dwaalleer zou zijn. Ik acht mij niet groepen om de vele vraagteekens, die ik bij het lezen dier studiën gemaakt heb, mede te deelen. Een meer „ebenbürtig” tegenstander moge over dit onderwerp eenen ridderlijken lans met hem breken!

Ternaard, 17 November 1887.

P. DE JAGER.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Zoo als het *British Medical Journal* van 26 November mededeelt, zoude Dr. CLAIBORNE, die het stenocarpine als een nieuw plaatselijk anaestheticum beschreef, het slachtoffer van eene misleiding (trick) geworden zijn. Prof. NORBY althans vond, dat eene onder dien naam verkochte solutie, uit eene oplossing van 6 pCt. murias cocaïni, 0.5 pCt. sulfas atropini en 0.33 pCt. salicylezuur bestond. Men zal zich herinneren, dat een paar jaren geleden met de hopeïne eene soortgelijke mystificatie plaats greep.

— Onder het opschrift „A threatening letter” meldt het *British Medical Journal* van 26 November, dat Sir MORELL MACKENZIE eenige lage, anonyme dreigbrieven uit Duitschland heeft ontvangen. Volgens het blad dragen zij alle het kenmerk van een gek of van een schooljongen afkomstig te zijn. In een dezer brieven uit Halle met een geheimzinnig stempel, dat de woorden „vindex non dormit” en twee gekruiste degens bevatte, wordt MACKENZIE voor „blockhead” en „ass” gescholden en hem voorzichtigheid bij een tweede reis door Duitschland aanbevolen.

LIVERPOOL. — Voor weinige dagen liep alhier een met cholera besmet schip binnen. Het was reeds met cholera aan boord te Port Said aangekomen, maar door den Praeses van den Internationalen Sanitaireren Raad te Alexandrië, op dat oogenblik een Engelschman, zonder zijne collega's te raadplegen, niet in het voortzetten van zijn reis belemmerd.

PARIJS. — De *Gazette médicale* van 12 November betoogt, dat door de invoering van de „Tablettes de bouef condensé” van TROUSSEAU eene belangrijke schrede op den